

Kırsal Turizmde Yeni Dinamikler: Kadın Girişimciler-Taraklı Örneği

Fatma FİDAN ¹

Dilek NAM ²

¹ Sakarya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, SAKARYA

² Sakarya Üniversitesi, UZEM, SAKARYA

Özet

Kırsal turizm denilince; doğa yürüyüşleri, açık hava etkinlikleri, yeme- içme gibi tarihsel, kültürel ve doğaya ait konuları kapsayan günü birlik dinlenceler düşünülmektedir. Ancak kırsal turizm, içeriği ve kapsamı itibarıyla daha geniş bir turizm türüdür ve diğer turizm çeşitlerinden farklılaşmaktadır. Yerellik ve yöreye özgülüğün belirleyiciliğinde, tarihi, kültürel ve doğaya ilişkin etkinlikler kırsal turizmin ayrımcı yönünü teşkil etmektedir.

Kırsal turizm içeriği ve etkinlik türleri itibarıyla kadın işgücünü gerektirmekte ve kullanmaktadır. Özellikle el sanatlarına dayalı üretim biçiminin önemli faaliyet türü olması kadınları avantajlı konuma getirmektedir.

Araştırmada, kırsal turizmde kadınların yerini ve etkinliğini ortaya koymak temel hedef olmuştur. Özellikle kadınların faaliyet alanları ve çalışma biçimleri araştırılmış, kadınların hem bölgenin gelişimine katkıları, beceri ve yöresel bilgilerini hem de bir turizm etkinliği olarak değerlendirilme biçimine yönelik algılamalarını tespit etmek araştırmanın amacı olmuştur. Kırsal kesimde turizm etkinliklerinin gelişiminde ve tanıtımında önemli rol üstlenen kadınların, girişimcilik faaliyetlerini ortaya koymak için yapılmıştır.

Araştırmada, betimleyici yöntemlere dayalı modellerden survey tipi bir araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı ise, yüz yüze görüşme, derinlemesine mülakat ve gözlemdir. Araştırma, Sakarya'nın Taraklı ilçesinde faaliyet gösteren 50 kadın girişimci ile gerçekleştirilmiştir. Taraklı ilçesi, doğası ve tarihsel dokusu ile kırsal turizm açısından bölge de gelişen bir ilçedir. Tarihi evlerin turizm işletmesi biçimine getirilerek (restoran ve pansiyon) ve el işlerine dayalı faaliyet gösteren kadınlar araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kırsal Turizm, Turizmde Kadın, Kadın Girişimciliği, Taraklı.

New Dynamics in Rural Tourism: Women Entrepreneus-Sample of Taraklı

Abstract

Rural tourism is a broad type of tourism due to its content and scope and differs from other types of tourism. In the determination of locality and indigenoussness; historical, cultural and natural activities constitutes characteristic side of rural tourism. Rural tourism requires and utilizes women labor due to its content and types of activity. Especially manufacture based on handicraft being an important type of activity brings women to advantageous position.

In the study, the main aim is to determine the place and efficiency of women in rural tourism. Activity field and working styles of women have been studied, their perceptions towards the way of evaluating their contributions, skills and local knowledge for the improvement of area as a tourism activity was determined and the study was carried out in order to put forward entrepreneurial activities of women who play important role in the development and introduction of their tourism activities.

In the study, a survey type research model based on descriptive model was used and data collection tools are face-to-face interview, in-depth interview and observation. The study was carried out with 50 female entrepreneurs who carry on a business in Taraklı county of Sakarya.

With its nature and historical texture, Taraklı is a developing county in the region in the sense of tourism. Historical houses were transformed into tourism establishments (restaurant and pension) and sampling of the study is women who make handicrafts. It is seen that women have important contributions to Taraklı tourism in the sense of recalling, reserving and activating, improving and reproducing local values.

Key Word: Rural tourism, Rural tourism and woman, Woman entrepreneurs, Taraklı

1. GİRİŞ

Kırsal turizmin geliştiği bölgeler sürekli bir dinamizm ve değişim içerisindedir. Kuşkusuz bu süreçte kadının konumu ve sosyo-ekonomik rolünde de farklılaşmalar olmaktadır. Kırsal alanda daha belirgin biçimde gerçekleşen kadın geleneksel rol ve görevlerinin ötesinde yeni roller edinmesine imkan hazırlamaktadır. Kadının varlık ve etkinliğinin aile bağlantılı alanlardan çıkıp, aileyi de geliştirici süreçlere yönelmesi açısından kırsal turizm avantajlı bir alan olmuştur.

Kadınların, aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretimde bulunak yerine kurduğu ve işlettiği işletmeler aracılığıyla önemli üretim birimleri haline gelmiştir. Artık kırsal alanın çok önemli "ücretsiz aile işçisi" konumunda çıkıp, gerektiğinde "ücret ödeyici" olarak ön plana çıkmaktadır. Kadının konumundaki bu değişim en kolay ve çok hızlı kırsal turizm alanında gerçekleşmektedir. Çünkü kırsal turizm içeriği ve faaliyetleri itibarıyla kırsal alanın kadınıyla uyum içindedir. Kadın ve kırsal turizm arasındaki niteliksel uyumluluk ve tesis edilen birliktelik

bölgenin ve turizm potansiyelinin gelişimi açısından geliştirici ve hızlandırıcı olmuştur.

Taraklı'da kadınların girişimcilik faaliyetleri de bölgenin gelişimi ve turizm potansiyelinin değerlendirilmesi açısından oldukça başarılı olmuştur.

2. KIRSAL TURİZM; ÖZELİKLERİ VE ÖNEMİ

Turizm; özünde eğlenme ve zevk amacı olan, belirli bir paranın ve zamanın kullanılması veya dinlenmek ve tatil geçirmek, boş zamanların belirli bir biçimde değerlendirilmesi hareketidir. Ancak tüm eğlenme, dinlenme gibi boş zamanları değerlendirme faaliyetleri, turizm kapsamına girmemektedir. İçeriği ve etkinlik türlerine göre turizm farklı türleri söz konusudur.

Kırsal turizm; kırsal kültür, doğal çevre ve tarımla bütünleşen, ayrıca diğer turizm türleriyle de son derece entegre olabilen bir turizm türüdür. O yüzden çeşitli yerel ulusal ve uluslar arası girişimlerle içeriği zenginleştirilen kırsal turizm, dünyanın pek çok ülkesinde insanları tatil için kırsal alanlara çekebilmektedir (Soykan, 2003; 2).

Kırsal bölgenin tanımlanması tartışmalıdır ve kırsal kesimi tanımlayan belirleyiciler karmaşıktır. Şu andaki tanımlamaya göre, 1 kilometre karelik alanda 150'nin altında ikamet eden bulunması durumunda o bölgeye kırsal denilebilir. Bu tanım kırsal şartlar ve eğilimlerle ispatlanmış uluslar arası tanımlamadır (Simkova, 2007; 264). Yine kırsal bölge konusunda tartışılan bir diğer konu ise gelişmişlik seviyesidir. Bunu anlamak içinde bazı keskin yönler vardır. Kırsal bölgenin ulusal tarihi kültür ve ulusal sembollerin kaynağı olarak algılanabilir. Bugün ki durumda kırsal bölgeyi algılayabilmek için birçok sınır vardır, kırsal bölgeler kafa dinlenebilecek, kültürü ortaya çıkartacak doğal kalmış yerlerdir. Kırsal bölge ulusal ve ekonomik, ekolojik ve sosyal fonksiyonlara sahiptir. Diğer yanda da kırsal bölge tarihsel geçiş, modernizasyon ve işsizliği arttırıcı özellikleri vardır. Kırsal ve şehir ayrımı gelir ve iş fırsatlarının genişliği yönünden ayırt edilebilir (Simkova, 2007; 264-265). Aynı zamanda kırsal bölgelerde ekonomik bir durgunluk söz konusudur.

Kırsal turizm, sürdürülebilirlik yaklaşımlarından hareketle giderek daha fazla ilgi gören ve geliştirilmekte olan bir turizm çeşididir. Bazı kaynaklarda tarım ve çiftlik biçiminde adlandırılan kırsal turizme ait çok sayıda tanımlamayla karşılaşmak mümkündür. Tanımların bazılarında faaliyetlerin gerçekleştiği yerlere ait düşük nüfus yoğunluğu ön plana çıkarılırken, bazılarında ise turistlerin yerleşimlerin geleneksel, doğal ve tarihsel özelliklerine yönelik beklentileri önem kazanmaktadır. Kırsal turizm Avrupa Birliği tarafından yapılan çalışmalarda ise şu şekilde tanımlanmaktadır; "kırsal turizm, amacı tarımsal ya da yerel değerlerle iç içe bulunarak hoşça zaman geçirmek olan turistlere beklentileri doğrultusunda konaklama, yiyecek içecek ve diğer hizmetleri veren küçük ölçekli işletmelerin yer aldığı küçük yerleşimlerde gerçekleştirilen faaliyetler

bütünüdür". Kırsal turizmin talep cephesinde doğa ve çevre değerlerine ek olarak yerel kültürlerle tanışmak isteyen bir tüketici kitlesi bulunmaktadır. Tanım her ne kadar tarımsal ağırlıklı üretim ilişkilerini ön plana çıkarmaktaysa da yöresel alışkanlık, tutum, davranış ve ilişkilerle tanışmak bu tüketici grubunun temel beklentilerindedir (Kurt, 1999, 14). Kısaca kırsal turizm; doğayı, tarımsal üretimi, kırsal alana ait maddi ve manevi kültürel unsurları içine alan ve değerlendiren bir turizm türüdür.

Kırsal turizm kırsal ekonomi için değerli katkılarda bulunmaktadır. Çeşitliliğe imkân sağlamakla birlikte, sosyal mirasın korunmasını desteklemektedir. Kırsal turizm, AB 15 ülkelerinde çoğu kırsal alanda, kıyı kesimlerinde ve dağlık alanlarda büyük bir işgücü kaynağı oluşturmuştur. 1994-1999 dönemi boyunca kırsal turizm çiftçiler için gelir kaynaklarını çeşitlendirme ve tüm kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi altında, AB Kırsal Kalkınma politikası altında desteklenmiştir; Leader (Leader I ve Leader II) girişimi, kırsal bölgelerde 1994 öncesi dönemlerde, turizmin desteklenmesine olanak tanımıştır. Gündem 2000, iki bileşeni ortaya çıkarmıştır. Birincisi Ortak Tarım Politikası ikinci bileşen ise Kırsal Kalkınma bileşenidir. Bütçe olarak OTP (Ortak Tarım Politikası)' ye ayrılan pay kırsal kalkınmaya ayrılan paydan yüksektir. Buna rağmen Kırsal kalkınmanın toplam bütçeden aldığı pay gitgide artmaktadır ve ilerleyen yıllarda da bu yönde bir eğilimin olacağını kestirmek güç olmayacaktır. Gündem 2000'nin en önemli amaçları arasında (Şerefoğlu, 2009; 60-61);

- Tarım ve ormancılık sektörünün güçlendirme,
- Kırsal alanlarda rekabetin artırılması ve
- Çevrenin ve kırsal mirasın sürdürülmesi ve korunması gelmektedir.

Kırsal turizmi diğer turizm türlerinden ayıran özellikleri söz konusudur. Bu özellikleri incelendiğinde;

- Kırsal turizm, diğer turizm türleri ile ilişkilidir,
- doğal - tarihsel doku ön plandadır,
- geleneksellik ve yöreye özgünlük değerlidir,
- yerellik belirleyicidir ve küçük yerleşim yerlerinde küçük birimler ön plandadır. Aynı zamanda sürdürülebilirlik hedefi açısından avantajlı ve çevrenin ve geçmişin korunması açısından bir turizm türüdür.

2.1. Kırsal Turizmin Önemi

Kırsal turizm hem bölge hem de ülke açısından çok önemlidir. Mevsim bağımsızlığı avantajına sahip olması, etkinlik ve faaliyetlerin çoklu oluşu, herkese hitap edebilen bir özelliği ile ayrıcalıklı bir turizm türüdür. Her bölge kırsal turizmi geliştirebilir ve böylece bölgelerin ekonomik ve sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlayarak, bölgenin kültürel ve tarihsel unsurlarının değerinin korunması ve artırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu şekilde planlı bir kalkınma sürdürülebilirse kırsal turizm, kadının istihdamı, yerel halkta girişimcilik ruhunun ateşlemesi, yerel ekonomilere girdi ve dinamizm

kazandırması, ekonomik sektörleri harekete geçirmesi, bölge ve ülke düzeyinde kırsal kalkınmaya destek vermesi bakımından, önemli bir güce sahiptir (Soykan, 2003; 2). Kırsal Turizmin Türkiye için önemiye (Soykan, 2003; 2-9);

- Kırsal turizm her mevsim yapılabilen bir turizm türüdür.
- Kırsal turizm, turizmin coğrafi dağılımında denge unsurudur.
- Kırsal turizm birçok turizm türüne entegre olabilir.
- Kırsal turizmde rekreasyonel etkinlikler çok çeşitli ve özgündür.
- Kırsal turizmin turist profili farklıdır.
- Kırsal turizm, doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur.
- Kırsal turizm, sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet eder.
- Kırsal turizm bir ülkenin tanıtımında önemli bir araçtır.

Sonuç olarak kırsal turizm, bölgesel gelişme ve kırsal kalkınmanın motoru olarak; çok önemli bir güce sahiptir.

3. KIRSAL TURİZM VE KADIN

Turizm sektöründe kadın, üretici (işgücü) ve tüketicisi (müşteri) olarak önem taşımaktadır. Kırsal turizm de ise kadın öncelikli bir yere sahiptir. Çünkü kırsal alanda kadının etkinliği fazladır, dolayısıyla kırsal turizm doğası gereği kadına ihtiyaç duyar. Yerel unsurları tanımak-tanıtmak işlevini kadınlar başarı ile yerine getirir ve bölgenin sosyal ve kültürel değerlerini aktarır. Kırsal turizm daha çok ev uzantılı etkinlikleri ön plana çıkardığı için kadın önceliklidir. Geleneksellik kadını ilişkilidir, el sanatlarına dayalı el işçiliği ve küçük birimlerin olması da kırsal turizmde kadını öncelikli kılar. Kadınlar kırsal turizmin gelişmesinden öte kırsal ekonominin canlanmasına yardımcı olur. Son zamanlarda kadın emeğinin bu özelliği politika yapımcılar tarafından dikkat çekmiştir.

Kırsal turizm, kadın emeğine dayanan bir turizm türü olarak, kadına istihdam yaratarak, bu yönden de toplumsal kalkınmaya destek vermektedir. Kadın, kırsal turizmde hem ürünlerin hazırlayıcısı, hem satıcısı durumundadır. Aile işletmeciliği çerçevesinde kadın, kırsal turizmde en yetkin kişidir (Tarlak, 2007; 31-32). Köylerde bu tür el sanatlarında kadınların çok büyük katkısının oluşu, kırsal kadın istihdamına önemli bir olanak yaratacak, aile bütçesine büyük yardım sağlayacaktır. Zaten kırsal turizmde kadın, diğer hiçbir turizm türünde olmadığı kadar ev pansiyonculuğu, yerel ürünlerin imalatı (pekmez, tarhana, salça, elişleri) ve satışı, mutfak (yemek hazırlığı ve sunulması) gibi işlerde doğrudan görev almaktadır (Tarlak, 2007; 43).

OECD'e göre, global düzeyde kadınların girişimcilik faaliyetlerinde artış görülmektedir. Kadınlar sadece yardımcı, eş ve anne olarak algılandıkları bile, hem dışarıda hem de tarlada çalışarak, kırsal bölgenin gelişiminde

uzun zamandır görünmez bir rol oynamaktadırlar. Son zamanlarda, ekonomik gelişme için yerel ekonomileri ve kadınları içine alan bir iş gücü yapısı oluşturulmaya başlamıştır. Birçok Avrupa ülkesinde girişimler, tarım politikaları ve diğer politikalar, kırsal bölgedeki kadın girişimleri genişletici, destekleyici eylemlere odaklanmakta, bu uygulamalar özellikle dağlık ve dezavantajlı bölgeler açısından öncelik görmüştür (Koutsou ve diğerleri, 2009; 191).

Kırsal turizmin gelişmesi ve kurulması bir süreci temsil ederken, açık bir şekilde kırsal kadının kimlik belirsizliğini ortaya çıkarır. Kırsal turizm faaliyetinin gerçekleşmesi için yeni yerel kaynaklar, yerel toplum ve bunların dışındaki insanların kişisel bir ağ ile uyarılmış keşif arzusuyla yeni bir aktivite yaratılması gerekir. Aslında kırsal turizm doğrudan değil adım adım gelişir. Bir aktivitenin uzaması diğer bir aktiviteye hizmet eder, bu durumda çiftlik işlerinde başka bir aktiviteye başlamak için faaliyet sayısındaki artış gerçekleşir (Ohe, 2007; 16-17). Tüm bu süreçler aslında kadınla ilişkilidir. Kırsal turizmin gelişmesinde kadın emeğinin önemi anlamak için, daha geniş kapsamlı ve doğruluk payı iyi analiz edilmiş çalışmalara ihtiyaç vardır. Kırsal kalkınmada toplumun en geleneksel merkezi olan kadındır, bu nedenle kırsal bölgenin kalkınmasında anahtar role sahip olan da onlardır. Kırsal bölgelerde yaşayan kadınların kentsel kadınların yaşamlarına kıyasla çok daha düşük yaşam standartlarına sahiptir. Kadın ve turizm kavramının bu şekilde tartışılmasının temel sebebi (Ahuja ve Cooper, 12) yerel anlamda ve daha sonrada ulusal ekonomiyi ciddi şekilde etkilemesidir.

Daha iyi bir denge için karar verme sürecinde kadın ve erkeklerin ortak katılımı, kadın derneklerinin aktif teşviki, planlama ve yönetimin iyi işlemesi gerekmektedir (Fischler, 2000, 4). Avrupa'da kırsalda kadınları destekleyen çeşitli programlar yer almaktadır. Bunların en başında WERT¹ gelmektedir. Bu da kadınların kendileri için daha uygun gördükleri hizmet sektöründe daha fazla faaliyet göstermelerine ve kadın girişimciliğinin artmasında önemli rol oynamaktadır (Suğur, 2010, 21). Kadın girişimciliği ise oldukça genel bir kavram olup, piyasa ekonomisi içinde, kendi işinin sahibi olan, tek başına çalışan ya da yanında işçi çalıştıran, mal ve hizmet üretip satan, kredi kaynaklarını araştıran, işle ilgili acil

1. WERT Avrupa üzerinde altı ülke ve sekiz eğitim kurumu ile işbirliğine dayalı bir ortaklıktır. WERT bir proje olarak başlamıştır ve Avrupa'da mesleki eğitim sistemlerini geliştirmeyi hedefleyen Leonardo da Vinci programıyla Avrupa Birliği tarafından desteklenmiştir (<http://europe.nortcoll.ac.uk/wert/>). Proje, ihtiyaçları karşılamak, el sanatları da dahil olmak üzere kadın girişimcilerin becerilerini ve mesleki eğitim sektörü tarafından sağlanan eğitim kalitesini arttırmayı amaçlamaktadır (<http://europe.nortcoll.ac.uk/wert/>).

Pilot girişimle gerçekleştirilen WERT eğitim programında aşağıdaki guruplara yardım etme amaçlanmıştır (<http://europe.nortcoll.ac.uk/wert/>).

- Kırsal turizmi el sanatları ve gıda üretimiyle geliştirecek kadın girişimciler,
- Ekonomik yönden aktif ve bağımsız olarak sektöre girmek isteyen kadınlar,
- Kadın girişimcilere gerekli becerileri kazandıracak, mesleki eğitim sağlayıcıları, örneğin yönetim, bilgi, teknoloji ve pazarlama.

problemlerin üstesinden gelebilen, yeni koşullara adapte olabilen ve alanında deneyim sahibi olmaya çalışan kadın; kadın girişimci olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2010, 34).

Girişimcilik hakkında yapılan bazı araştırmalar bize kılavuzluk etse dahi bugüne kadar yapılan araştırmalarda adeta kadın girişimcilik göz ardı edilmiştir. Kadın girişimciliğin göz ardı edilme nedenleri; kadının motivasyonu, çevresi, işin türü ve iş hayatında kadın olması önyargısından dolayı karşılaşılabilecek problemlerdir (Birley ve diğerleri, 1987; 27).

4. ARAŞTIRMA

Araştırma, hızla gelişen bir turizm merkezi haline gelen Taraklı'da gerçekleştirilmiştir. Taraklı Osmanlı topraklarına ilk katılan yerlerdendir ve tarihi İpek Yolu üzerindedir. Nüfusu 7 500'dir. Gelir kaynakları tarım, hayvancılık, el sanatları ve turizmdir. Taraklı'nın turizm potansiyeli şu unsurları içermektedir;

- Tarihi Osmanlı evleri-bozulmayan mimari,
- El sanatları,
- Kaplıca –termal turizm,
- Doğa –yayla turizmi,
- Geleneksel festivallerin gerçekleştirilmesi (1.Geleneksel Taraklı Kamp ve Karavancılar Festivali, 3-4-5 Haziran tarihlerinde gerçekleştirilmiştir),
- Sakin Şehirler Birliği (Cittaslow)'ne üyedir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, kırsal turizmde kadının yerini ve etkinliğini ortaya koymak temel hedef olmuştur. Kadınların; faaliyet alanları ve çalışma biçimlerinin, bilgi ve deneyimlerini turizm unsuru olarak kullanma yetenekleri ve bölgenin gelişimine katkıları araştırılmıştır. Ülkenin kırsal kesimlerini geliştirecek ve tanıttacak olan kadınların, girişimcilik yönünü ortaya koymak araştırmanın başat amacıdır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada, betimleyici yönteme dayalı modellerden survey tipi bir araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı ise, yüz yüze görüşme, derinlemesine mülakat (yarı yapılandırılmış mülakat tekniği) ve yerinde gözlemdir. Derinlemesine mülakat, hedef kitleyi oluşturan kişilerle söyleşi nitelikli görüşmelerdir. Araştırmanın yönetsel tercihi doğrultusunda görüşmeler farklı dönemlerde, özellikle bölgede etkinliklerin olduğu zamanlarda gerçekleştirilmiştir.

4.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma, Sakarya'nın Taraklı ilçesinde faaliyet gösteren kadın girişimciler ile gerçekleştirilmiştir. Taraklı, doğası ve tarihsel dokusu ile kırsal turizm açısından bölge de gelişen bir ilçedir. Tarihi evlerin turizm işletmesi biçimine getirerek (restoran ve pansiyon) ve

el işlerine dayalı faaliyet gösteren kadınlar, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan 50 kadınla farklı dönemlerde iki kereden fazla görüşülmüştür.

4.4. Araştırmanın Kısıtları

- Bölgenin yeni ve hızlı gelişmesi belirsizliğe neden olmakta, bu da kadınlar açısından hedef belirmede sorun teşkil etmektedir.
- Görüşülen kadınların başlangıçtaki ürkek tavırları araştırmanın uzun sürmesine neden olmuştur.
- Taraklı'daki kadın girişimcilerin faaliyetlerinin literatürdeki girişimcilik unsurlarının tamamını içermemektedir. Bağımsız ve kendi adına iş yapıyor olmasını girişimci olarak değerlendirebilmek için yeterli görülmemiştir.

4.5. Bulgular ve Değerlendirme

Araştırma sonucu elde edilen veriler, gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler temel alınarak, diğer yöntemlerin sunduğu bilgilerle bütünleşik sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir. Gerekli yerlerde görüşülen kişilerin söyledikleri kendi ifadeleri ile aktarılmıştır.

4.5.1. Demografik Bilgiler

Araştırmanın kapsamı çerçevesinde görüşme yapılan kadınların yaş, medeni hal ve eğitim bilgileri de sorulmuş ve tabloleştirilmiştir.

Tablo 1. Demografik Özellikler

	N
YAŞ	
18-24	6
25-30	7
31-35	19
36-40	11
41+	12
EĞİTİM	
Okur –yazar değil	5
Okur -yazar	9
İlkokul	21
Orta okul	10
Lise	3
Önlisans	2
MEDENİ HAL	
Bekar	11
Evli	29
Boşanmış	3
Eşini kaybetmiş	7

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan kadınlara ilişkin kişisel bilgiler verilmiştir. Kadınlar yaş itibarıyla incelendiğinde 30 girişimci kadın 30-40 yaş arasındadır. Çoğunluğu orta yaş grubundadır. Kırsal turizmde kadınların genç olması daha dinamik ve gelişmelere açık

olması gibi bir avantajı sağlarken, kırsal turizm için önemli olan yerel-kültürel değerlere ilişkin bilgi ve beceri seviyesinin yetersiz olması sonucunu doğurmaktadır. Böyle olunca farklı yaş gruplarından kadınların birlikte faaliyet göstermesi yaşa bağlı olumsuzlukları ortadan kaldıracaktır. Farklı yaş gruplarından oluşan ortaklıklarla yaşa bağlı çelişkili niteliğin önüne geçebilecektir. Kadınların eğitim seviyesi ilkököl düzeyindedir. Ülke genelinde kadınların eğitim açısından sergilediği özeliğe uyum göstermektedir. Eğitim düzeyindeki düşüklük kadınların, girişimciliğin gerektirdiği beceri ve bilgi seviyesinin de yetersiz olması anlamına gelmektedir. Türkiye genelinde ortaya çıkan durum Taraklı kadınları içinde geçerlidir.

Kadınların 29'u evlidir. 10 kadın ise boşanmış ve eşini kaybetmiştir. Çocuk sayısı açısından da ortalama 3 çocuk ön plana çıkmaktadır.

4.5.2. Faaliyet Alanı, Faaliyet Yeri ve Çalışmanın Anlamı

Kadınların faaliyet türleri ve faaliyet alanları sınıflandırılmış ve tablo olarak aktarılmıştır.

Tablo 2: Girişimci Kadınların Faaliyet Biçimleri

FAALİYET TÜRÜ	
Yeme-içme	3
Konaklama	5
Yöresel el sanatları	25
Hediyelik eşya	5
Geleneksel lezzetler	12
FAALİYET ALANI	
İşyeri	11
Toplum Merkezi	13
Ev	6
Evin Bir Bölümü	10
Tezgah	10

Yukarıdaki tabloda kadınların faaliyet türleri ve faaliyet alanları verilmiştir. Kadınlar çoğunlukla yöresel el sanatları ve geleneksel lezzetlerin (37 kadın) üretimi ve sunumuna ilişkin faaliyetler sürdürmektedirler. Kadınlar özellikle şu üretim alanlarında yoğunlaşmıştır;

- Dokumacılık (taraklı bezi),
- Takı Yapımı (iğne oyası takı),
- Tahta kaşıkçılık (Genelde kaşığın süslenmesi),
- Ev pansiyonculuğu,
- Organik ürünler ve butik otel işlemeçiliğidir.

“Yaptığım iş aslında benim genç kızlığımdan beri bildiğim ve daha çok çeyiz için bir şeyler yaptığım iğne oyası. Şimdi oyaları kolye, küpe ve şal olarak yapıyorum. Çok ilgilerini çekiyor gelenlerin. İyi de kazanıyorum” biçimindeki ifade kadınların zaten yaptığı işler üzerine kurulan faaliyetlerin gerçekleştiğini göstermektedir.

Faaliyet yerleri olarak ise, toplum merkezi, işyeri (tarihi evler restore edilerek kullanılmaktadır) ve evin bir bölümünü ön plana çıkmaktadır.

“Toplum merkezindeki tezgahı kullanarak bez dokuyorum. Biraz para biriktirim atölye açma niyetim var. Kendi yerim olsun artık” ifadesi de kadınların kendine ait işyeri açma isteği içinde hatta bunun için birim yapma sürecinde olduğunu kanıtıdır.

Kadınlar, halk eğitim merkezi tarafından açılan kurslar, belediye ve kaymakamlık tarafından verilen teşvikler, ilçeye ziyaretçilerin gelmesi ve iş imkanının olmaması kadınları kendi işlerini kurmaya yöneltmiştir. **TEŞVİK ve ZORUNLULUK** kadınların girişimci olarak faaliyet göstermesinde belirleyici neden olmuştur. Yörede kadın girişimciliğine yönelik destekler verilmektedir. Ev pansiyonculuğu kursu, dokuma tezgahlarının artırılması, gıda üretimi konusunda destekler (uhud, enginar, cevizli lokum), kadınların çalışabileceği yerlerin düzenlenmesi (bina ve arazi tahsisi) gibi destekler mevcuttur.

“Bizlerle toplantı yapıldı. Hepimizin bize ait olan yemek, el işi gibi şeyleri yapıp, gelenlere satmamız istendi. Evlerimizi misafir ağırlayacak biçimde düzenlememizi. Bu zorlamalar (üstelemeler) olmasa ben hiç giremezdim bu işlere. Korkarım ben. Hele yabancı insanlarla konuşmak utanırdım”. Görüldüğü gibi kadınlar teşvik ve biraz da mecbur kılıcı talep sonucunda faaliyete başlamışlardır. Bu durum kapalı bir toplum olan Taraklı halkı için çok yadırganacak bir durum değildir. Özellikle kadınları etkin kılabilmek için teşvik, cesaretlendirme ve zorlama gerekmektedir.

Kadınların çalışma nedenleri olarak, ilçenin gelişmesi ve tanıtımı, gelir elde etme isteği, gelişim (hem kişisel hem de yöresel), değerlerin korunması kadınlar tarafından dile getirilen nedenlerdir. Kadınlar özellikleri çocuklarının geleceği için turizmin gelişmesini istedikleri ve ilçenin tanıtımı için çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir. Turizmin gelişmesi ile iş imkanı ve gelir kaynaklarının artması çocuklarının ve yakınlarının iş aramak için başka yerlere gitmek zorunda kalmayacaklarını, çevre ilçeler gibi gelişim sergileyen bir özellik göstereceğini düşünmektedirler. Kırsal turizmin gelişmesi yönünde kadın duyarlılığı söz konusudur ve bu da toplum duyarlılığını oluşturmaktadır. Bu da gösteriyor ki kadının katılımını belirleyen etkenlerin tümü bireysel ekonomik ihtiyaçlar çerçevesinde olmaktan çok toplumsal bölgesel yeterlilikler düzleminde düşünülmelidir.

“Çocuğum için endişelenmiyorum artık. Yoksa gitmekten başka çaresi yoktu yavrumun. İş yok, fabrika yok. Tarlayı ekip biçse ne olacak. Karnımız doyar anca. Kendi işini yapacak artık, işleyecek, satacak, kazanacak. Biz attık ilk adımı”.

Kadınların üretken faaliyetleri ve buna koşut olarak gerçekleşen kadın ve kırsal turizm birlikteliği bölgenin potansiyelinin kullanılması ve bölgenin gelişimi açısından avantajlı bir süreç olmuştur. Olumlu gelişme ve iyileşmelerin gerçekleştiği açıkça görülen bir gerçekliktir.

4.5.3. Kadın Girişimcilerin Avantajları ve Kadınları Ön Plana Çıkaran Nedenler

Kırsal turizme konu olan değerler kadınsıdır, özellikle kadınların kullandığı dil kırsal turizmin amacına çok uygundur. Konuşma biçimleri ve tarzları da bir değer olarak kullanılmaktadır. Kadınlarla yapılan görüşmelerde özellikle müşteri, alıcı, turist gibi nitelermeler yerine **misafir** kavramını kullandıkları dikkat çekmiştir. Bu da kadınların evine gelen bir misafir gibi algılama içinde olduğunu göstermektedir. Sadece evine değil ilçeye gelenler onun için misafirdir. Bu bakış açısı kadınları kırsal turizmin temel aktörü haline getirmiştir. Görüşmeler sonucunda kadınlar üstünlüklerini şöyle sırlamışlardır;

1. Kadınların daha uyumlu olması (Değişime ve ziyaretçilerle ilişkilerde),
2. Kadınların iletişim becerisi,
3. Kadınların ziyaretçilerin talep ve isteklerini daha iyi değerlendirip, fikrine çevirebilmesi,
4. Kadınlar arasındaki işbirliği ve birlikte çalışma becerisi,
5. Zaman içinde kadınların daha başarılı olması ve erkeklerin biraz daha geri çekilmesi,
6. Erkeklerin başka işler yapması,
7. Erkeklerin kadınlar kadar süreci ciddiye almaması ve inanmaması.

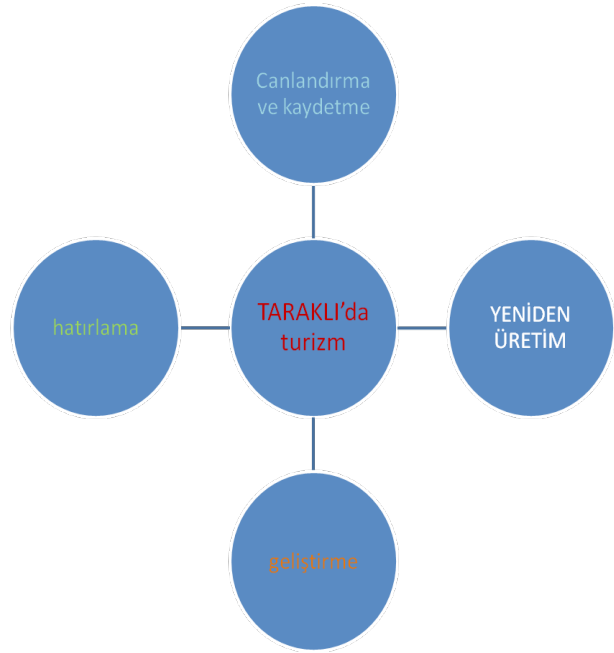
Taraklı'da kadınlar yukarıda sayılan nedenlerden dolayı avantajlı konumdadırlar. İleri sürülen nedenler ise daha kadınların kadınlık özellikleri ve becerilerine dayanmaktadır.

"Benim adamı göndermiyorum artık dükkana. Ne isteneni anlıyor ne de ürünleri tanıtıyor. Ben yapıyorum ben satacağım. Çare yok. Erkeklerle göre değil bu iş"

Kadınlar, sahip olduğu avantajları kullanarak bölgelerinin toplumsal dönüşümüne ve ekonomik canlanmasına kırsal turizmi geliştirerek önemli katkılar sağlamışlardır. Belirgin biçimde sağlanan katkı şöyle sıralanabilir;

- Taraklıya ait el sanatları tekrar gündeme getirilmesi (dokuma, iğne oyası vb.),
- Yiyecek ve içeceklerin hatırlanması,
- Taraklı'nın üstünlüğe sahip olduğu ürünler ön plana çıkarılması (enginar üretimi: konserve, kurutma vb.),
- Oyunlar, etkinlik ve törenler yeniden yapılmaya başlanması,
- Evlerin döşenmesine eskiye dönülmesi,
- Tarımsal üretim modernize edilmesi (organik tarım),
- Kadınların bir araya gelerek, özellikle ilçenin yaşlı üyelerinden tarihsel bilgiler edinmesi,
- İlçeye bağlı köylerle bağlantılar gerçekleştirilerek, farklı değerlerin farkına varılması,
- Taraklı'ya ait geleneksel değerlerin güncellenmesi,
- Üretim ve pazarlama birimlerinin oluşturulması.

Şekil 1'den de görüldüğü gibi kadınlar, hatırlama, canlandırma-kaydetme, geliştirme ve yeniden üretim

Şekil 1. Taraklı'da kırsal turizme kadınların katkısı

faaliyetleri ile Taraklı kırsal turizmini meydana getirmişlerdir.

"Pek itibar edilmiyordu, köy işi deniyordu bizim bezlere, oyalara. Yapmamız gerekince açtım sandıkları ne var ne yok döktüm. Başladım çıkarmaya örnekleri, şimdi hem eskilerini yapıyorum hem de yeniler çıkarıyorum".

"Toplandık benim evde. Ne yapılırdı eskiden diye. Bizim kıza da yaz dedik. Aklımıza genli yazdık."

Görüldüğü gibi kadınlar sadece şuan üretip-pazarlamakla kalmıyor geçmişe ait değerlerin görünür kılınmasını da sağlıyor. El sanatları, yiyecek-içecek, gelenek-görenek ve sosyo-kültüre değerler olmak üzere tarihsel süreçteki tüm yaşam örüntüleri yeniden hayat buluyor.

4.5.6. Kadın Açısından Avantajları

Kırsal turizmin gelişmesiyle kadınların yaşam kalitesi artmış özellikle aile içinde sosyal alanda özgüven kazanmıştır. Sözü daha çok dinlenir olmuş, kadın lehine daha paylaşımcı bir yaşam doğmuş, kadın birey olma özelliği kazanmıştır. toplum bilinci ve yerel sorumluluk edinmiş, sadece evin içinde varlık gösteren olmaktan çok, sosyo-ekonomik alanın da aktörü haline gelmiştir.

"Her şey nasıl da değişti, erkeklerle yan yana dükkân işletiyorum. Artık benim adam, benim dükkana geliyor, bana danışıyor".

4.5.7. Kadın Girişimlerin Karşılaştığı Sorunlar

Ev dışında çalışma yaşamına katılan kadın, hem cinsiyetçi iş bölümünün kendine yüklediği sorumlulukları yerine getirme baskısı, hem de bu güne kadar tanımadığı sorumluluğu yüklenmenin verdiği sorumluluk sonucu bir takım sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Dile getirilen sorunlar şöyle sınıflandırılmıştır;

Kadınlardan kaynaklanan sorunlar

- Eğitim düzeyinin düşük oluşu,
- Kişisel Özellikler (Çekingenlik ve eğitimsizliğin verdiği içe kapanıklık),
- İş yoğunluğu,
- Kurumsal bilgi yetersizliği (özellikle ev pansiyonculuğunda).

“Çok kolay değil aslında konuşma bilmesin. Gelenlerden utanırsın. Alıştım artık ama....”

“Hiç bilgim yoktu, iş nasıl yürütülür. Ne bilirdik ki biz ev işi tarla, bağ-bahçe işi.”

Finansal ve yönetsel sorunlar

- Gelir düzeyinin düşük olması,
- Kadınlıların mali imkansızlığı ve mülksüzlüğü,
- Bölgeden kaynaklanan sorunlar,
- Bölgeyi ziyaret edenlerden kaynaklanan sorunlar,
- Faaliyetle ilgili sorunlar,
- Sunum ve pazarlama yetersizliği,
- Eğitim yetersizliği,
- Mekan sorunu.

Kadınlar kendi özellikleri dışında mali yetersizlikler, bölgenin yapısal özellikleri, faaliyetin sürdürülmesi ve bölgeye gelen ziyaretçilerin tutumlarından kaynaklanan sorunlarla da mücadele etmektedirler.

“Çok üzüldüm. Bir gün gözleme yemek için benim dükkana gelen bir aile oldu. Ellerimle hamur açıp, elimle yağlıyorum diye yemek istemedi, yere de oturamazmış. Küçük gördü besbelli”. Görüldüğü gibi özellikle gelen ziyaretçilerin tutumu kadınların cesaretlerini kırıcı bir etki yapmaktadır.

“Benim yer küçük, dönemezsin, hareket edemezsin, şöyle biraz büyütsek, yeni tezgah olsa..yok ki o kadar para”.

5. SONUÇ

Kırsal alanların genel özeliği olan geleneksel aile yapısı, tek elden yürütülen üretim, tüketim ve ortak mülkiyet örüntülerini paylaşan dokudur. Bölgede kırsal turizmin gelişmesiyle tüm bunlar olumlu yönde değişim göstermektedir. Kırsal turizmin gelişmesi bölgeyi kalkındıracak, daha fazla insanı çekmeyi sağlayacak, istihdam sağlayıcı yönde etkili olacaktır. Kırsal turizmin başka bir önemi her mevsim yapılabilir olmasından dolayı dinamik bir güce sahip oluşudur.

Kırsal turizmi geliştirmek daha çok kadınların faaliyeti ve etkinliği gerçekleşmektedir. Bu nedenle bazı Avrupa ülkelerinde kırsal turizmi geliştirebilmek için kadın girişimciliği destekleyecek çeşitli projeler yürütülmektedir. Bizim ülkemizdeyse beş yıllık kalkınma planında kırsal turizmin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak kadının kırsal turizm için önemi son yıllarda ülkemizde de gözden kaçmamış, bu konuda çeşitli araştırma ve uygulamalar başlatılmıştır.

Taraklı’da kırsal turizmin gelişiminde kadınların göz ardı edilemez katkısı olmuştur. Kadınlar kırsal bölgenin lokomotifidir. Durumunda ver buldukları

bölgenin tarihi, turistik ve yerel geleneklerini sürdüren bir güce sahip konumdadırlar. Sonuç olarak kırsal turizm doğayı, tarihi ve kültürel değerleri içerdiği kadar, resmi kurumsal ilişkiler yerine, dostça ve samimi yaklaşımı ve ilişki biçimini gerektirir. Bunu da en güzel YÖRENİN KADINLARI yerine getirir. Kadınların daha etkin kılınabilmesi için, mevcut sorunların tespit edilerek, çözümler üretilmelidir. Özellikle bilinçlendirme ve farkındalık programları ile kadınların işlerine ilişkin standartların belirlenmesi (usulen yapılan işler yerine) öncelikli çabalardan olmalıdır.

KAYNAKLAR

Ahuja, B., and Cooper, M., (2007), *Women's Role in Indian Rural Tourism: Towards a Social-Infrastructure Model for Rural Development*, Journal Article, 11-18.

Birley, Sue, C., Moss and P. Saunders,(1987), *Do Women Entrepreneurs Require Different Training?*, University of Baltimore Education Foundation, United Kingdom.

Fischler, F., (2000), *Women Active in Rural Development*, European Communities.

Koutsou, S., O., Notta, V. Samathrakakis and M. Partalidou, (2009), *Women's Entrepreneurship and Rural Tourism in Greece: Private Enterprises and Cooperatives*, Sount European Society and Politics, Vol. 14, No. 2, 191-209.

Ohe, Y., (2007), *Multi-functionality And Rural Tourism: A Perspective On Farm Diversification*, Japan, Journal of International Farm Management Vol.4. No.1, 1-23.

Simkova, E. (2007), *Strategic Approaches to Rural Tourism and Sustainable Development of Rural Areas*, Agrication Economy, 53, (6): 263-270.

Soykan, F., (2003), *Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi*, Ege Coğrafya Dergisi, İzmir, 1-11.

Soysal, A., (2010), *Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt.65, Sayı.1, ss. 83-114.

Şahin, H. (2010), *Kadın Girişimciliğinin Teşviki ve Geliştirilmesinde Mikro kredinin Önemi Sakarya Örneği*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Şerefioğlu, C.,(2009), *Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan İpard Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler*, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.

Tarлак, Ş., (2007), *Mumcularda Kırsal Turizm Modeli*, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir.

<http://europe.nortcoll.ac.uk/wert/>